

Razvoj farmaceutske nastave na Sveučilištu u Zagrebu

Iveković, Hrvoje

Source / Izvornik: **Farmaceutski glasnik**, 1955, 11, 269 - 272

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:163:720685>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-21**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Pharmacy and Biochemistry University of Zagreb](#)

Mrvoje Iveković (Zagreb):

Razvoj farmaceutske nastave na Sveučilištu u Zagrebu

U novoj organizaciji Sveučilište u Zagrebu započelo je svojim radom u jesen 1874. i to s tri osnovna fakulteta: teološkim, pravnim i filozofskim. Već 4 godine kasnije, 1878., podnosi dr. Bohuslav Jiruš, profesor i dekan Filozofskog fakulteta prijedlog, da se na Sveučilištu osnuje farmaceutski tečaj sa 2 godine studija.

No cesarski i kraljevski Beč ometao je razvoj nacionalne svijesti i kulturno-prosvjetni napredak Hrvatske kušajući da ga ili potpuno spriječi ili barem uspori. To se naročito očitovalo na razvoju hrvatskog Sveučilišta, koje je sve do propasti Austro-ugarske monarhije imalo svoja tri početna fakulteta. Istu sudbinu ometanja doživjela je i nastava farmacije na početku 80-tih godina prošlog stoljeća. Prijedlog za otvaranje farmaceutskog tečaja naišao je u tadašnje kraljevske i cesarske hrvatsko-slavonsko-dalmatinske zemaljske vlade na otpor i nije bio odobren.

Tri godine kasnije, u siječnju 1881., podnose profesori Gustav Janeček, Vinko Dvoržak i Bohuslav Jiruš iznova prijedlog Vijeću filozofskog fakulteta, da se nanovo zamoli »visoka kraljevska zemaljska vlada« da odobri osnivanje farmaceutskog tečaja na Sveučilištu.

Ovaj je prijedlog konačno usvojen. Rješenje koje je potpisao ban Vončina 11. X. 1882. veli, da je »Njegovo cesarsko i kraljevsko apostolsko Veličanstvo blagoizvoljelo svojim previšnjim rješenjem od 4. X. 1882. premilostivo dozvoliti, da se na Sveučilištu previšnje ime nosećem (t. j. ime Franje Josipa I.) u Zagrebu ustroji farmaceutski učevni tečaj«.

Taj tečaj je otvoren u jesen 1882., dakle već 8 godina poslije osnutka Sveučilišta, a punih 35 godina prije osnivanja Medicinskog fakulteta (1917). Tečaj je trajao 2 godine, a u nj su se mogli upisati kandidati, koji su pored 4 razreda gimnazije s latinskim jezikom imali još i 4 godine prakse u apoteci, tirocinalni ispit i još 2 godine asistentske ljekarničke prakse. U prvoj godini slušali su se osnovni predmeti fizika, mineralogija, zoologija, botanika i kemija, dok su se u drugoj godini predavale farmaceutska kemija i farmakognozija. Kandidati tečaja bili su izvanredni slušači Sveučilišta.

Od godine 1882. do danas, u toku ove 73 godine farmaceutske nastave na našem Sveučilištu, doživio je nastavni plan farmaceutskog studija niz reformi. Jasna karakteristika tih reformi bila je težnja k stalnom usavršavanju te nastave i k njezinom što boljem prilagođivanju suvremenom razvoju farmaceutskih nauka, a s tim u vezi i stalnom uzdizanju stručne naobrazbe mladih farmaceutskih kadrova.

Već 4 godine po osnutku tečaja podiže se uvjet za upis te se traži da kandidati imaju 6 godina gimnazije i ukupno 5 godina ljekarničke prakse s tirocinalnim ispitom.

Godine 1896. po prvi put se mijenja nastavni plan: ukidaju se predavanja mineralogije i zoologije, a povećava se broj sati predavanja i vježbi iz kemije, botanike, farmaceutske kemije i farmakognozije.

Na početku Prvog svjetskog rata 1914. iznova se podiže uvjet za upis: traži se puna matura i 2 godine prakse u ljekarni s tirociniem. Od te godine do danas, kroz punih 40 godina, slušači farmacije su redovni studenti zagrebačkog Sveučilišta.

Četvrta reforma studija izvršena je 1923: neki se predmeti proširuju i uvode se novi. Fizika se predaje 5 sati na tjedan kroz 2 semestra i povećavaju se vježbe iz botanike. Kao novi predmeti uvode se biokemija, osnovi fizičke kemije, higijena s bakteriologijom i po prvi put farmaceutska tehnologija.

Pet godina kasnije 1928. opet se mijenja i usavršava nastava i to vrlo znatno. Ona se produžuje na 4 godine studija na samom Sveučilištu, pri čemu se uvode daljnji predmeti toksikologija i nauka o živežnim namirnicama, i znatno proširuje nastava farmaceutske tehnologije i galenske farmacije. Ukida se prethodna praksa

u apotekama kao i naslov »magister farmacije«, koji su dosada nosili diplomirani apsolvanti, a mjesto ovog naslova dobivaju svršeni kandidati naslov »diplomirani farmaceut«, analogno drugim slušačima Filozofskog fakulteta. Istodobno se na Filozofskom fakultetu prvi put osniva posebni Farmaceutski odsjek i to 6. aprila 1928., koji dobiva i dva svoja zavoda, za farmakognoziiju i galensku farmaciju. Taj odsjek ostaje još daljnjih 17 godina t. j. do 1945. u sklopu Filozofskog fakulteta.

Uredba iz 1928. kojom se određuje plan studija farmacije ostala je na snazi do 1942., kad dolazi do nove reforme, koja se tiče uglavnom režima studija: uvode se tri diplomatska ispita.

U sklopu Filozofskog fakulteta, na kojem se predavala nastava i humanističkog i prirodoslovnog smjera, nije Farmaceutski odsjek imao dobre uvjete razvoja. Iako je broj studenata ovog odsjeka bio stalno mnogo veći od broja studenata Kemijskog odsjeka Filozofskog fakulteta, ipak se nastava kako osnovnih tako i specifično farmaceutskih predmeta osjećala zapostavljena i mehnuta u drugi red.

U zavodima koji su bili zajednički farmaceutskom i kemijskom odsjeku smetala su ova dva smjera jedan drugome u razvoju.

Stoga se odmah po Oslobođenju, već ljeti 1945., kad je sva medicinska nastava, uključivši farmaciju, dodijeljena u kompetenciju tadašnjeg Ministarstva narodnog zdravlja, pristupa osnivanju Farmaceutskog fakulteta.

Ministarstvo narodnog zdravlja imenuje elektore prof. dra. F. Kušana, prof. dra. D. Barkovića i doc. dra. Branku Alkačić, a ovi pozivaju prve nastavnike za pojedine predmete, koje imenuje Predsjednik Vlade na prijedlog Ministra narodnog zdravlja. Dekret o osnivanju Farmaceutskog fakulteta nosi datum 8. 6. 1945. Prvi sastanak Vijeća ovog Fakulteta održan je 19. 6. 1945. s prof. dr. Kušanom kao predsjednikom.

Tek osnivanjem samostalnog Farmaceutskog fakulteta omogućen je nesmetan nastavni i naučni rad kako osnovnih tako i specifično farmaceutskih disciplina ovog smjera nastave na našem Sveučilištu. Osobito onda, kad su zavodi za anorgansku, analitsku, fizičku, organsku i farmaceutsku kemiju iseljeni iz zgrade na Strossmayerovu trgu 14 i godine 1947. dobili vlastitu zgradu u Kukovićevoj ulici 1, koju su prethodno ispraznile klinike Medicinskog fakulteta. Na Fakultetu su neposredno prije toga osnovani samostalni zavodi za farmaceutsku botaniku, kemiju životnih namirnica i kliničku kemiju. Godine 1946. dobiva Zavod za farmaceutsku botaniku zemljište od grada Zagreba u Alagovićevoj ulici, gdje prof. Kušan pristupa uređenju vrta ljekovitog i otrovnog bilja. Ovaj je vrt jedini te vrste na Balkanu i ponos je ne samo našeg Fakulteta, nego i grada Zagreba. Godine 1949. izgradila se na tom zemljištu i prva zgrada Zavoda za farmaceutsku botaniku, dok se ove godine pristupa izgradnji predavaonice i dvorane za mikroskopiranje.

Usavršavanje nastave nastavilo je poslije Oslobođenja vrlo intenzivno svoj put. Može se bez pretjerivanja reći, da je nastava farmacije jedna od onih nastava, koje su na našem Sveučilištu poslije Oslobođenja relativno najviše uznapredovale razvivši svoju djelatnost od malog odsjeka Filozofskog fakulteta do samostalnog Fakulteta.

U tih 10 godina poslije Oslobođenja mijenjani su nekoliko puta kako nastavni planovi tako i režim studija farmacije. Osim novog predmeta kliničke kemije izdvajaju se još dva kolegija, kemija droga i kemijsko ispitivanje lijekova, iz svojih osnovnih kolegija farmakognoziije i farmaceutske kemije.

Pored toga uvode se i predavanja iz historije farmacije i iz deontologije.

Svim tim plan studija farmacije na našem Sveučilištu izjednačen je s onim na drugim farmaceutskim fakultetima na Zapadu.

Bacimo li pogled unatrag na razvoj farmaceutske nastave na našem Sveučilištu od godine 1882. do danas, vidimo nedvojbeno stalan uspon i napredak. Razvojna linija farmaceutske nastave i naučnog rada ovog fakulteta bila je u ove 73 godine diktirana u prvom redu naglim napretkom kemoterapije i s tim u vezi izvanredno velikim razvojem farmaceutske industrije, industrije sintetskih i organoterapijskih lijekova i razvojem preventivne medicine, koja je opet sa svoje strane uvjetovala razvitak niza higijenskih ustanova s velikim brojem dijagnostičkih i analitičkih laboratorija.

Osim ovih objektivnih, razvojem medicine i farmaceutske industrije uvjetovanih komponenata, izvanredno su veliku ulogu pri napretku farmaceutske nastave na našem Sveučilištu odigrala i stručna farmaceutska udruženja. Prvo takvo udruženje na slavonskom jugu osnovano je u Zagrebu pod imenom »Hrvatsko farmaceutsko društvo Aesculap« već god. 1891., pa ide u red najstarijih stručnih udruženja u našoj zemlji. Već 6 godina kasnije, 1897., izdaje ovo društvo prvi naš farmaceutski časopis »Aesculap«. Kako su na društvo i na časopis bile u to vrijeme primijenjivane kojekakve političke represalije, to je časopis doskora prestao izlaziti, a društvo je vlast raspustila. No 10 godina kasnije, 1907., nanovo se osniva »Hrvatsko farmaceutsko društvo« i iste godine počinje izdavanjem »Farmaceutskog Vjesnika«. Od tog vremena do danas kroz punih 48 godina i društvo i njegov časopis (sada pod imenom »Farmaceutski Glasnik«) stalno su pokazivali živ interes za razvoj farmaceutke nastave i farmaceutskih nauka na Sveučilištu. Malo koja struka može se u toj mjeri ponositi činjenicom, da su njeni predstavnici i udruženje davali toliko poticaja razvoju nastave i nauke na našem Sveučilištu, kao što je to bilo u farmaceutskoj struci.

Kako se mijenjao studij farmacije u tih 8 decenija na Sveučilištu, tako su se mijenjali uloga i mjesto zaposlenja diplomiranog farmaceuta u zdravstvenoj službi. Dok je do 1928. mjesto farmaceutskog rada bila gotovo isključivo apoteka s njezinom pripravom i distribucijom lijekova, danas Farmaceutski fakultet odgaja kadrove za sva ona mnogobrojna područja, na kojima medicina treba kemičara i farmakognosta. Pored priprave i distribucije lijekova u apoteci, ovamo ide i rad na proizvodnji farmaceutskih preparata u industriji, rad oko uzgajanja i iskorištavanja ljekovitog bilja, analitski posao oko kontrole lijekova, živežnih namirnica i vode, pa kemijski rad u kliničkim dijagnostičkim laboratorijima.

Broj studenata rastao je od 9 u godini 1882. do 50 u godini 1914., a odatle se dalje penjao stalno tako, da je prije Oslobođenja varirao između 300 i 400 studenata, s izuzetkom godina 1928. i 1940., kad je farmaciju studiralo 519 studenata. Poslije Oslobođenja taj broj se povećavao još dalje, te je godine 1949. i 1950. postigao svoj maksimum od 687 studenata u sva 4 godišta.

Kako je farmaceutska nastava na zagrebačkom Sveučilištu bila kroz 60 godina jedina na slavonskom Jugu, pohađali su je mnogi Srbi i Bugarj sve do neposredno pred Drugi svjetski rat, kad je i u Beogradu osnovan Farmaceutski fakultet. Danas se studenti našeg fakulteta, osim iz NR Hrvatske, regrutiraju još pretežno iz NR Slovenije i iz NR Bosne i Hercegovine. Broj studenata iz NR Makedonije je posljednjih godina u opadanju.

Od 1882. do Oslobođenja, u 63 godine farmaceutske nastave, dalo je naše Sveučilište ukupno 2558 diplomiranih farmaceuta, a od Oslobođenja do danas u ovih 10 posljednjih godina još 777, ukupno prema tome 3335.

Danas postoji na Farmaceutskom fakultetu u Zagrebu 8 samostalnih zavoda, jedan je zajednički s Medicinskim i Veterinarskim fakultetom (za fiziku), jedna farmaceutska ljekarna i kao posebna ustanova Vrt ljekovitog i otrovnog bilja. Nastavu vrši 13 profesora i docenata i 1 predavač i 16 honorarnih nastavnika s drugih fakulteta našeg Sveučilišta, uz pomoć 28 asistenata. Ukupan broj redovnih i honorarnih nastavnika i asistenata je prema tome 58, dok je broj svih stalnih službenika fakulteta 101.

Intenzivniji naučni rad počeo je na novo osnovanom Fakultetu poslije godine 1947., kad su se zavodi već donekle sredili. Osam zavoda fakulteta dalo je poslije Oslobođenja do danas 208 naučnih radova i više stotina publikacija iz struke, javnih predavanja i drugih stručnih priloga. Naročito treba ovdje istaknuti kolektivni rad fakultetskih ljudi na izradi nove Jugoslavenske farmakopeje, publicirane 1951.

Kao što cijelo Sveučilište tako i Farmaceutski fakultet očekuje od novog društvenog upravljanja, provedenog na osnovu Općeg zakona o Univerzitetima od prošle godine, svoj daljnji razvoj i napredak. Budući da se na Fakultetu vrši danas nastava na 7 međusobno vrlo udaljenih mjesta u gradu, pa jer bi zgrade, u kojima je smještena većina fakultetskih zavoda, imale poslužiti u druge svrhe, Sveučilište namjerava izgraditi novi fakultet. U perspektivnom je planu, da se to izvrši u budućih otprilike 10 godina, po mogućnosti nedaleko od Medicinskog fakulteta. Već ove godine je fakultetu radi izrade idejnih skica i planova za tu izgradnju odobreno

2.000.000 dinara i 6 miliona za izgradnju jednog dijela Zavoda za farmaceutske botaniku. U doglednoj budućnosti možemo očekivati daljnji još bolji napredak Fakulteta.

Proslavi 600. godišnjice prve ljekarne u gradu Zagrebu pridružuje se stoga i Sveučilište, koje u tom gradu nastavlja neprekinutu visokoškolsku nastavu Akademije, osnovane godine 1669., i koje je ponosno, da se u njegovu krilu već 73 godine odgajaju kvalificirani kadrovi farmacije.

Čestitajući gradu Zagrebu na ovom kulturnom jubileju, Sveučilište čestita istovremeno i Farmaceutskom fakultetu na 10. godišnjici njegovog samostalnog opstanaka, rada i napretka.